

Socialstyrelsen

Central udmelding

Tegnsprogsindsatser til børn og
unge med et varigt høretab

oktober 2022

Viden til gavn

Indhold

Del I: Central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab	2
1. Baggrund for den centrale udmelding	3
2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding	4
Målgruppens størrelse på landsplan	5
3. Indholdet i højt specialiserede indsatser til målgruppen	5
Centrale elementer i den højt specialiserede indsats	5
4. Vidensgrundlag	7
5. Afrapportering	7
Del II: Foranalyse til CU – tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab	8
Baggrund og formål	8
Metode og dataindsamling	9
Analyse	11
Referencer	20

Til landets kommunalbestyrelser

Del I: Central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab

Socialstyrelsen udsender hermed en central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

Udmeldingen foretages, jf. servicelovens §13b, stk. 2¹, fordi en foranalyse (jf. Del II) af udbuddet af tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab giver anledning til bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab i hele landet kan imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation.

Landets kommunalbestyrelser bedes derfor afrapportere på deres tilrettelæggelse og koordination af indsatser til målgruppen med det formål at sikre, at kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser både regionalt og på landsplan.

Udmeldingen er udsendt den 29. september 2022. Afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge.

Temaer for afrapportering vil derfor være:

1. Koordination og samarbejde
2. Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

En vejledning til afrapportering på den centrale udmelding og hvordan Socialstyrelsen vil vurdere kommunernes indrapporterede løsningsforslag, samt de spørgsmål omhandlende de konkrete oplysninger, som afrapporteringen skal indeholde, er samlet i bilag 1 og 2.

Foranalysen, som er grundlag for den centrale udmelding, er foretaget med det formål at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen. Socialstyrelsen har under udarbejdelse af foranalysen været i dialog med relevante tilbud, faglige organisationer samt bruger- og interesseorganisationer på området, ligesom foranalysen er

¹ § 13b. Socialstyrelsen skal følge udviklingen i målgrupper, tilbud og indsatser og indsamle og formidle viden om effekt af indsatserne på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning, der gives i henhold til lov om folkeskolen eller lov om specialundervisning for voksne.

Stk. 2. For at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, som er tilpasset udviklingen i målgruppernes behov, på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning kan Socialstyrelsen udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner.

Stk. 3. Socialstyrelsen kan på baggrund af afrapporteringer om kommunalbestyrelsernes tilrettelæggelse og organisering af indsatsen i forhold til centralt udmeldte målgrupper og indsatser, jf. stk. 2, anmode kommunalbestyrelserne i en eller flere regioner om at foretage en fornyet behandling af deres tilrettelæggelse og organisering af indsatsen.

drøftet i Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur. Når det specialiserede specialundervisningsområde indgår, deler Socialstyrelsen kompetencen i Den Nationale Koordinationsstruktur med Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM), hvorfor Socialstyrelsen har holdt sideløbende møder med BUVM, hvor foranalysen og bekymringen blev præsenteret og drøftet. På baggrund af dialogen med de forskellige parter har Socialstyrelsen besluttet at udsende en central udmelding på området.

I det følgende præsenteres baggrunden for, at Socialstyrelsen foretager en central udmelding, en kort beskrivelse af målgruppen og indholdet i den højt specialiserede indsats, som disse børn har brug for. Del II er 'Foranalyse til CU – tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab', som er de faglige og datamæssige grundlag for den centrale udmelding.

1. Baggrund for den centrale udmelding

Socialstyrelsen kan ifølge Servicelovens § 13 b, stk. 2, udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner. Formålet med centrale udmeldinger er at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser tilpasset udviklingen i målgruppernes behov på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Socialstyrelsen har vurderet, at der er behov for at foretage en national central udmelding på området tegnsprogsindsatser til børn og unge med varigt høretab. Socialstyrelsen er bekymret for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab i hele landet kan imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation.

Målgruppen børn og unge med et varigt høretab har siden 2014 været omfattet af Den Nationale Koordinationsstruktur. Det indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen. Tegnsprogsindsatser til børn og unge med varigt et høretab er højt specialiserede indsatser, som kræver en øget koordination, planlægning og tilrettelæggelse på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Socialstyrelsen har i efteråret 2021 foretaget en analyse med det formål at afdække behovet for, samt udbuddet af, indsatser til målgruppen (se endvidere Del II). Endvidere var formålet at vurdere behovet for en central udmelding. Analysen blev igangsat på baggrund af, at Socialstyrelsens vidensafdækning på specialundervisningsområdet og dialogen med leverandører samt bruger- og interesseorganisationer på området, pegede på, at der var behov for en nærmere afdækning og analyse af området.

Analysen er baseret på intern og ekstern vidensindsamling samt forudgående analyser af tilbudsstrukturen på området og vidensafdækningen på specialundervisningsområdet. Derudover har en løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden givet anledning til en bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab, der ikke profiterer af høreteknologi og CI, og som derfor har eller kunne have stor gavn af have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog, i hele landet kan imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation.

Socialstyrelsens bekymring beror derudover på en løbende dialog med kommunerne om vigende efterspørgsel på området som følge af stigende anvendelse af CI-operationer og anvendelse af tilbud i nærmiljøet, samt at høringssvar fra bruger- og interesseorganisationer har givet anledning til bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår tegnsproglige indsatser til målgruppen.

Foranalysen giver anledning til bekymring for, om kommunerne og regionerne koordinerer i tilstrækkelig grad med hinanden, fordi Socialstyrelsen ud fra den aktuelle viden ser indikationer på:

- at børn og unge med et varigt høretab ikke opnår tilstrækkelige sprogkunderskaber på dansk tegnsprog.
- at den sproglige udvikling hos børn og unge med et varigt høretab ikke har tilstrækkelig opmærksomhed i kommunerne, herunder en risiko for, at målgruppen får et mindre ordforråd, hvilket vil have indflydelse på målgruppens faglige udvikling.
- at der pt. er tre undervisningstilbud og ganske få førskoletilbud, der kan være højt specialiserede til målgruppen.
- at der er risiko for, at de eksisterende tilbud ikke har mulighed for at opretholde en høj specialisering i tegnsprogsindsatser til målgruppen pga. et meget lille borgerflow, herunder bekymring for uhensigtsmæssig afspecialisering ift. tegnsproglige indsatser til målgruppen, fx kan relevante kompetencer ikke fastholdes, sproget og den faglige indsats bliver nedprioriteret.
- at der ikke reelt er den fornødne kapacitet af relevante højt specialiserede tilbud og indsatser til målgruppen.
- at børnene og de unge ikke i tilstrækkelig grad imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation i deres nærmiljø (dagtilbud og folkeskoletilbud), da mange lærere ikke har undervisningserfaring med målgruppen.
- at der er en vigende efterspørgsel på kurser hos de tre tilbud (Center for Døvblindhed og Høretab (CDH), Center for Høretab (CfH) og Langelinieskolen).
- at der er et ønske om stærkere samarbejde på området fx mellem de højt specialiserede tilbud og de audiologiske klinikker om målgruppen [koordinering og planlægning].

(se uddybning af ovenstående indikationer i Del II)

2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med varigt høretab med behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, der ikke profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI)², og som derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog. De højt specialiserede tegnsprogsindsatser kræver koordinering og planlægning på

² CI - Cochlear Implant - er et avanceret høreapparat, der giver mennesker med svær hørenedsættelse og døve mulighed for at opfatte lyd. Et CI består af en udvendig og en indvendig (indopereret) del.

tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering. De følgende afsnit 2 og 3 er opsummering af Del II: Foranalysen til den centrale udmelding.

Målgruppens størrelse på landsplan

Målgruppen "børn og unge med et varigt høretab" er efter Socialstyrelsens aktuelle viden en lille målgruppe, som modtager indsatser på tværs af social- og specialundervisningsområdet.

Børn og unge med tidligt konstateret høretab er overordnet en lille og heterogen gruppe. Der foreligger ikke eksakt viden om, hvor stor målgruppen er. Dette hænger blandt andet sammen med, at de centrale registerdata, der er tilgængelige om målgruppen i Danmark, kun oplyser om diagnose, og som ikke giver sikker information om sproglig og kommunikativ funktionsevne.

Høretab forekommer hos cirka 1-2 ud af 1.000 nyfødte børn, og forekomsten stiger op igennem barndommen og voksenlivet. Ved treårsalderen har cirka 3 ud af 1.000 børn et høretab (jf. Del II).

Cirka halvdelen af alle varige høretab er nedarvede. Nogle arvelige høretab viser sig ikke ved fødslen, men først i løbet af barndommen eller senere. Nedsat hørelse, der ikke er nedarvet, kan blandt andet skyldes meget for tidlig fødsel, infektioner i fosterlivet eller i tidlig barnealder, støjskade eller skadevirkning af visse typer medicin.

Der findes ingen statistik på, hvor mange børn og unge der har høreapparat, men på baggrund af beregninger på forekomsten for høretab og høreapparater blandt børn anslås det, at der på landsplan er cirka 2.500- 2.800 børn og unge i alderen 0-18 år, som behandles med høreapparater.

Herudover er knap 700 børn og unge i alderen 0-18 år aktuelt behandlet med CI. Sundhedsstyrelsen forventer, at 50-60 børn årligt kommer i betragtning til behandling med CI. Størstedelen udgøres af børn med et medfødt høretab, og en mindre del udgøres af børn som gradvist eller pludseligt mister så meget hørelse, at de kommer i betragtning til behandlingen. ABI (auditivt hjernestammeimplantat) gives i de få tilfælde, hvor hørenerven enten mangler eller ikke fungerer og i tilfælde af en deform øresnegl, som udelukker CI (jf. Del II).

3. Indholdet i højt specialiserede indsatser til målgruppen

I det følgende beskrives kort de centrale elementer i de højt specialiserede indsatser til målgruppen, der henvises til Del II i forhold til uddybende beskrivelser af de forskellige indsatser, herunder AVT-forløb³ i sundhedssystemet, rådgivningsforløb i VISO/KaS⁴-regi til målgruppen, tegnsprogsindsatser og tilbudsstrukturen på området.

Centrale elementer i den højt specialiserede indsats

FN's handicapkonvention forpligter kommunerne til at anerkende og støtte tegnsprog som minoritetssprog og som et kulturbærende og identitetsskabende sprog. Forældrene spiller en central rolle i beslutningen om, hvorvidt barnet skal lære tegnsprog. Samtidig er der en lille gruppe af børn med tidligt konstateret høretab, som ikke kan opnå funktionel hørelse ved hjælp

³ AVT - Auditory Verbal Therapy - er en metode, som er målrettet børn og unge med høretab, uanset høreteknologi (HA/CI/BAHS). Dens overordnede mål er at disse børn og unge udnytter deres optimale potentiale ift. at udvikle talesprog gennem brug af hørelsen.

⁴ Koordinering af Specialrådgivning

af høreteknologi og talehørepedagogisk undervisning. Disse børn har behov for et alternativ til talesprog, som fx dansk tegnsprog eller anden tegn-støttet kommunikation.

Alle elever i børnehaveklassen, grundskolen og 10. klasse med et så omfattende høretab, at de – uanset brug af tekniske hjælpemidler – har store vanskeligheder med at opnå sikker kommunikation ved hjælp af tale, kan og bør derfor tilbydes undervisning i tegnsprog. Undervisningen kan finde sted på almindelige folkeskoler, specialskoler eller i regionale undervisningstilbud. Undervisningen er et supplement til folkeskolens fag og emner. Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i tegnsprog (BEK nr. 1375 af 15/12/2005) fastlægger fagets formål og rammer.

Socialstyrelsen anbefaler i sin forløbsbeskrivelse fra 2019⁵, at kommunerne inddrager højt specialiserede tilbud og vidensmiljøer med tegnsproglige kompetencer i indsatser til børn, der skal lære dansk tegnsprog. Det kan eksempelvis være i forbindelse med undervisning, kurser og rådgivning. Socialstyrelsen anbefaler også, at børn og deres familier, der skal lære dansk tegnsprog, støttes i at opnå kontakt med og relation til andre, der kommunikerer på dansk tegnsprog, for at træne og øge deres aktive sprogkunderskaber.

I 2007 udgav Børne- og Undervisningsministeriet publikationen *Dansk tegnsprog i folkeskolen*⁶ med udgangspunkt i Fælles Mål-faghæfterne for folkeskolens fag. Målet med materialet er at sikre og understrege, at dansk tegnsprog både er et dannelsesfag og et sprogfag, hvor eleverne opnår kundskaber og færdigheder, som kan ligestilles med anden sprogundervisning.

AVT-forløb i sundhedssystemet

Alle børn med høretab er tilknyttet en primær audiologisk afdeling fra der opstår mistanke om høretab, og indtil barnet fylder 18 år. Den afdeling kan være på det samme hospital som éns AVT-center, eller på et andet hospital, som behandler børn. Barnet er i samme tidsrum tilknyttet den lokale tale-hørekonsulent i egen kommune. Kommunen kan inddrage VISO/KaS for at udrede, vejlede osv., hvis kommunen eller forældrene ønsker det (se yderligere i Del II, side 13).

Rådgivningsforløb i KaS-regi til målgruppen

Den højt specialiserede rådgivning vedr. børn og unge med høretab i alderen 0-17 år leveres i et konsortium mellem CfH og CDH. Formålet med rådgivning i rehabiliterende indsatser er, at styrke børn og unges hørelse, sprog og kommunikation samt muligheder for aktivitet og deltagelse på lige fod med normalthørende (se yderligere i Del II, side 14).

Tegnsprogsindsatser i barnets og den unges omgivelser

For de få børn, hvor dansk tegnsprog er den primære tilgang til sprogtilegnelse, er fokus på den familiecentrerede indsats helt central. Børns sprogtilegnelse er afhængig af stimuli fra og samspil med omgivelserne, uanset hvilket sprog der skal læres. Da børnenes primære base er hjemmet og familien, er det vigtigt, at forældrene og søskende støttes i at opnå kompetencer i dansk tegnsprog, så barnet får gode muligheder for at blive stimuleret sprogligt og deltage kommunikativt i familien. For de få børn, som ikke kan få udbytte af høreteknologi, og hvor dansk tegnsprog bliver barnets primære sprog, vil det ofte gøre sig gældende, at forældrene ikke selv taler det tegnsprog barnet skal lære. Det rette tegnsprogsundervisningstilbud til forældrene er en væsentlig forudsætning for, at børnene kan udvikle sig alderssvarende

⁵ Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med tidligt konstateret høretab (socialstyrelsen.dk)

⁶ Dansk tegnsprog i folkeskolen (uvm.dk)

sprogligt, emotionelt og personligt. Som det gør sig gældende ved et hvilket som helst andet sprog, kræver det både tid og ressourcer for forældre at komme til at mestre det i en sådan grad, at de kan bruge det aktivt sammen med barnet. Som en del af den tegnsproglige indsats kan børn med behov for tegnsprog som den bærende sprogtilegnelse stimuleres ved adgang til tegnsprog både i hjemmet og i tegnsproglige miljøer (se yderligere i Del II, side 15).

Tilbudsstrukturen

Ifølge Socialstyrelsens afdækning af praksis- og vidensmiljøer for tegnsprog og visuelle kommunikationsformer til børn og unge med et varigt høretab, omfatter tilbudsstrukturen til målgruppen og behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser fem højt specialiserede tilbud med en række forskellige afdelinger (jf. Del II, boks 1 og 2). Derudover gav afdækningen Socialstyrelsen kendskab til en række øvrige aktører, der er vigtige for at kunne opretholde tegnsprogsmiljøer (jf. Del II, boks 3)

4. Vidensgrundlag

Foranalysen til central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab (Del II) er baseret på en gennemgang af aktuelt bedste viden på området, herunder artikler og rapporter fra bl.a. Børne- og Undervisningsministeriet, faglige miljøer, leverandører på området og Socialstyrelsen.

Foranalysen er yderligere kvalificeret på dialogmøder med bruger- og interesseorganisationer, leverandører på området og faglige organisationer. Yderligere er foranalysen kvalificeret af Socialstyrelsens fagpersoner på området.

Foranalysen er efter færdiggørelse drøftet med Det Faglige Råd i National Koordination, Børne- og Undervisningsministeriet, de administrative styregrupper (under KKR) i regionerne og KL.

5. Afrapportering

Den centrale udmelding er udsendt den 29. september 2022, og afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge.

Derfor skal afrapporteringen ske i henhold til de temaer, der er beskrevet i bilag 1-2.

Socialstyrelsen vil frem mod afrapporteringen være i løbende dialog med de administrative styregrupper i hver region. Processen herfor vil være nærmere beskrevet i bilag 1.

Del II: Foranalyse til CU – tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab

Offentliggjort den 25. marts 2022

Notatet indeholder Socialstyrelsens foranalyse på området for "Børn og unge med et varigt høretab". Analysen er udarbejdet med baggrund i en aktuell bekymring for, hvorvidt børn og unge, der ikke profeterer af Cochlear Implant (CI)⁷ og lignende høreteknologiske hjælpemidler, opnår tilstrækkelige sprogkunderskaber på dansk tegnsprog.

Baggrund og formål

Målgruppen børn og unge med et varigt høretab har siden 2014 været omfattet af Den Nationale Koordinationsstruktur. Det indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen.

En løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden har givet anledning til en bekymring for den del af målgruppen, der ikke profiterer af høreteknologi og CI og derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog.

Når det mest specialiserede specialundervisningsområde indgår, deler Socialstyrelsen kompetencen i Den Nationale Koordinationsstruktur med Børne – og Undervisningsministeriet (BUVM). Socialstyrelsen har i den forbindelse afholdt et møde med BUVM i sommeren 2021, hvor problemstillingen blev præsenteret. Sideløbende er BUVM orienteret via Styregruppen for National Koordination.

Socialstyrelsen foretog i 2018-19 en foranalyse for en central udmelding på målgruppen. Denne analyse gav anledning til en nærmere undersøgelse af tilbudsstrukturen til målgruppen. Denne analyse pegede på en bekymring for, om tilbuddene – med et meget lille borgerflow – har mulighed for at opretholde en høj specialisering ift. målgruppen.

Igennem Socialstyrelsens vidensafdækning på specialundervisningsområdet og via dialog med tilbudsstrukturen og bruger- og interesseorganisationer, vurderede Socialstyrelsen i efteråret 2021, at der var behov for en nærmere afdækning og analyse af området med henblik på at vurdere behovet for en central udmelding med udgangspunkt i adgangen og efterspørgslen til indsatser på tegnsprogsområdet.

Analysen af tilbudsstrukturen og lokale tegnsprogsindsatser for børn og unge under 18 år med varigt høretab og behov for højt specialiserede indsatser er foretaget i vinteren 2021-2022 med det formål at afdække behovet for samt udbuddet af indsatser til målgruppen.

Vurderingen er foretaget på baggrund af flere forhold. For det *første* har kommunerne i den løbende dialog med Socialstyrelsen oplyst, at der er stigende efterspørgsel på området som følge af stigende anvendelse af CI-operationer og anvendelse af tilbud i nærmiljøet. Det drejer sig om de regionale skoler Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) i Aalborg, Center for Høretab (CfH) i Fredericia og Langelinieskolen i København. For det *andet* kan hørings svar fra

⁷ CI - Cochlear Implant - er et avanceret høreapparat, der giver mennesker med svær hørenedsættelse og døve mulighed for at opfatte lyd. Et CI består af en udvendig og en indvendig (indopereret) del.

Danske Døves Landsforbund (DDL) give anledning til bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår tegnsproglige indsatser til målgruppen.

Metode og dataindsamling

Socialstyrelsen har i forbindelse med undersøgelsen af området foretaget både en intern og ekstern vidensindsamling. I den interne vidensindsamling er der afholdt møder med hhv. kontor for Handicap og VISO/KaS. I den interne undersøgelse indgår desuden viden fra følgende opgavespor i National Koordination: Monitorering af tilbudsstrukturen, målgruppebeskrivelsen, høringssvar og resultater af interne vidensafdækning på specialundervisningsområdet.

Socialstyrelsen har forsøgt at afdække målgruppens volumen ved hjælp af registertræk, målgruppebeskrivelse, datatræk fra CI-centrene og indhentning af kvalitativ data fra bruger- og interesseorganisationer.

Desuden har Socialstyrelsens kontor for Tværgående Analyse, Monitorering og Evaluering (TAME) foretaget datatræk fra Danmarksstatistik over børn med CI og specialundervisningsbehov. Det skal i den sammenhæng bemærkes, at det ikke er en forudsætning at have CI for at indgå i målgruppen. TAME har ikke lavet samme analyse af børn med andre former for høreteknologi.

Socialstyrelsen har udarbejdet forløbsbeskrivelsen *Rehabilitering og undervisning af børn og unge med tidligt konstateret høretab* (2.udgave august 2019). Forløbsbeskrivelsen har indgået i analysen som en kilde til baggrundsviden.

Socialstyrelsen har i den eksterne vidensindsamling været i dialog med en række aktører med henblik på at opnå et så solidt datagrundlag som muligt og afdække, hvorvidt de rejste problemstillinger er genkendelige.

For det *første* har Socialstyrelsen være i dialog med bruger- og interesseorganisationen Danske Døves Landsforbund (DDL). DDL genkender Socialstyrelsens bekymring for målgruppen. DDL understreger, at de bifalder både CI og andre høreteknologier, men at den teknologiske udvikling har bevirket nogle strukturelle ændringer i forbindelse med de traditionelle skoletilbud, med truende afspecialisering til følge. DDL fremhæver desuden, at de ved for lidt om hvordan det går med børnene ude i de almene tilbud. Organisationen ser en del enkeltsager og har kendskab til børn, der bruger tegnsprog i de almindelige klasser. I enkelte kommuner foregår enkeltintegrationen ved at der ansættes en konsulent til det enkelte barn. I forhold til tilbudsstrukturen peger DDL på at der særligt er sket en afspecialisering på centerskolerne. Enten er skolerne (herunder klasserækker) nedlagte eller også har de vanskeligt ved at opretholde kvaliteten i tilbuddet. DDL fremhæver, at de i 2020 undersøgte kommunernes rådgivning om tegnsprog til familier med børn og unge, der ikke umiddelbart kan profetere af høretekniske hjælpemidler. Ifølge DDL oplyste 45% af de adspurgte kommuner ikke forældrene om mulighederne for tegnsprog i PPR-regi, mens 50% af kommunerne ikke bakkede familierne op, hvis de mente, at AVT-forløb⁸ ikke fungerede. DDL fremhæver, at tegnsprog i dag er absolut sidste udvej for børnene og at det er et valg der tages forholdsvis sent i barndommen, når alle andre tiltag ikke fungerer.

For det *andet* har Socialstyrelsen været i dialog med forældreforeningen Decibel. Decibel kan i første omgang ikke genkende problematikken i folkeskoleregi. Med udgangspunkt i børn med

⁸ AVT - Auditory Verbal Therapy - er en metode, som er målrettet børn og unge med høretab, uanset høreteknologi (HA/CI/BAHS). Dens overordnede mål er at disse børn og unge udnytter deres optimale potentiale ift. at udvikle talesprog gennem brug af hørelsen.

CI fremhæver foreningen, at det udelukkende drejer sig om en meget lille gruppe børn, som ikke kan få et CI. De udtaler dog også, at de oplever at nogle børn glemmes eller overses i skolen – oftest som følge af en fejlplacering.

Decibel påpeger desuden, at der er en gruppe børn, der ikke indhenter deres sproglige efterslæb i løbet af det treårige AVT-forløb. Her peger foreningen bl.a. på tosprogede børn og de børn, hvor høretabet erkendes relativt sent.

For det *trede* har Socialstyrelsen været i dialog med bruger- og interesseorganisationen Høreforeningen. Med de ændringer, der er sket i forhold til Specialrådgivningen for børn med høretab, er foreningen bekymret for at flere familier og børn vil komme i klemme i systemet, hvilket vil skabe ulighed i forhold til adgangen til specialrådgivningsindsatser. Som organisation oplever Høreforeningen helt generelt, at kommunerne visiterer i mindre grad til tilbud og indsatser, end i det omfang, de vurderer at der er behov for.

For det *fjerde* har Socialstyrelsen været i dialog med Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) i Aalborg, Center for Høretab (CfH) i Fredericia og Langelinieskolen i København. De tre tilbud genkender alle problemstillingen. Tilbuddene fremhæver den aktuelle inklusionsdagsorden, der lige nu også har betydning for børn med et omfattende høretab, ved at de oplever manglende opbakning fra kommunerne. De familier de møder på tilbuddene bliver ofte forsøgt fastholdt i egen kommune og kommer med forskellige småkurser i tegnsprog. I Nordjylland har der ikke været efterspørgsel på et reelt tilbud med dansk tegnsprog i flere år. Børnene får i stedet tegn til tale-kurser, hvilket kan give anledning til at tro, at børnenes reelle behov ikke imødegås.

Socialstyrelsen har desuden i 2022 modtaget et høringssvar fra Logopædisk Forum der skriver, at "Kommunernes logopæder i PPR primært arbejder konsultativt [på høreområdet], og flest mulige elever inkluderes i almenundervisningen qua kommunernes inklusionsstrategier. Der er ligeledes mange andre problematikker, som i dag også skal løses i klasseundervisningen. Der er desuden få elever med hørenedsættelser på de enkelte skoler. Det betyder, at der er mange lærere, som ikke har undervisningserfaring med disse elever.

Selvom kommunerne har mulighed for at tilkøbe yderligere intervention, kan Logopædisk Forum frygte, at det ikke vil svare til det reelle behov. Særligt i lyset af, at forskningen viser, at sættes der ikke rettidigt ind med den særlige indsats, er risikoen stor for et mindre ordforråd under normen. Det vil have indflydelse på elevens faglige udvikling gennem hele skole- og uddannelsesforløbet

Logopædisk Forum er bekymret for, at den sproglige udvikling hos børn og unge med hørenedsættelser ikke vil blive taget alvorligt nok i kommunerne. Vi kan frygte, at økonomien vil være dominerende langt hen ad vejen. Vi kan grue for, at det er først, når der kan påvises en reel tilbagegang i børn og unges faglige udvikling / alvorlige mangler i kommunikationskompetencerne, at det kan komme på tale, at visitere disse børn videre til relevante skoletilbud med højt kvalificerede lærere m.fl."⁹

Tilbuddene fremhæver, at de børn, de ser, har haft dårlige skoleliv inden de kommer til de traditionelle tegnsprogsskoler. Her fremhæves også børn med anden etnisk baggrund end dansk.

På førskoleområdet er der ganske få tilbud. Tilbuddene fremhæver Konkylien i Københavns Kommune, men ellers er der tale om enkelte lokale tiltag på dagtilbudsområdet. Ved at

⁹ Høringssvaret er modtaget i 2022 og derfor ikke færdigbehandlet.

fastholde børnene i små lokale tilbud er det vurderingen, at relevante kompetencer ikke kan fastholdes, sproget og den faglige indsats bliver nedprioriteret samt høretabet opfattes som nederst i hierarkiet af problemstillinger.

De tre tilbud efterspørger nationale retningslinjer og grænseværdier for hvor langt bagud et barn må komme sprogligt inden der sættes ind med en mere gennemgribende indsats. Tilbuddene efterspørger desuden et stærkere samarbejde med f.eks. de audiologiske klinikker omkring de børn, der viser tegn på ikke at kunne profitere af høreteknologi og AVT-indsatsen.

Analyse

Analysen er foretaget med udgangspunkt i at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen.

De nedenfor oplyste undersøgelsesspørgsmål har været styrende for analysen:

- Hvori består målgruppens problemstillinger?
- Hvori består målgruppens behov for særlig viden, metoder og kompetencer i indsatsen?
- Hvad er målgruppens samlede antal på landsplan og fordelt på regioner?
- Hvilke højt specialiserede indsatser har målgruppen behov for?
- Hvilke højt specialiserede specialundervisningstilbud kan identificeres som relevante for målgruppen?
- Hvad leverer de til målgruppen?
- Hvad er deres geografiske fordeling og optageområde, og matcher det med målgruppens demografi?
- Er der kendskab til formaliserede samarbejdsaftaler på området?

Viden om målgruppens behov for tegnsprogsindsatser:

FN's handicapkonvention forpligter kommunerne til at anerkende og støtte tegnsprog som minoritetssprog samt som et kulturbærende og identitetsskabende sprog. Forældrene spiller en central rolle i beslutningen om, hvorvidt barnet skal lære tegnsprog. Samtidig er der en lille gruppe af børn med tidligt konstateret høretab, som ikke kan opnå funktionel hørelse ved hjælp af høreteknologi og talehørepædagogisk undervisning. Disse børn har brug for et alternativ til talesprog, som fx dansk tegnsprog eller anden tegn-støttet kommunikation.

Alle elever i børnehaveklassen, grundskolen og 10. klasse med et så omfattende høretab, at de – uanset brug af tekniske hjælpemidler – har store vanskeligheder med at opnå sikker kommunikation ved hjælp af tale, kan tilbydes undervisning i tegnsprog. Undervisningen kan finde sted på almindelige folkeskoler, specialskoler eller i regionale undervisningstilbud. Undervisningen er et supplement til folkeskolens fag og emner. Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i tegnsprog (BEK nr. 1375 af 15/12/2005) fastlægger fagets formål og rammer.

Socialstyrelsen anbefaler i sin forløbsbeskrivelse fra 2019, at kommunerne inddrager højt specialiserede tilbud og vidensmiljøer med tegnsproglige kompetencer i indsatser til børn, der skal lære dansk tegnsprog. Det kan eksempelvis være i forbindelse med undervisning, kurser og rådgivning. Socialstyrelsen anbefaler også, at børn og deres familier, der skal lære dansk tegnsprog, støttes i at opnå kontakt med og relation til andre, der kommunikerer på dansk tegnsprog, for at træne og øge deres aktive sprogkunderskaber.

I 2007 udgav Børne- og Undervisningsministeriet publikationen *Dansk tegnsprog i folkeskolen*¹⁰ med udgangspunkt i Fælles Mål-faghæfterne for folkeskolens fag. Målet med materialet er at sikre og understrege, at dansk tegnsprog både er et dannelsesfag og et sprogfag, hvor eleverne opnår kundskaber og færdigheder, som kan ligestilles med anden sprogundervisning.

Målgruppens størrelse

Børn og unge med tidligt konstateret høretab er overordnet en lavfrekvent og heterogen gruppe. Der foreligger ikke eksakt viden om, hvor stor målgruppen er. Det hænger blandt andet sammen med, at de centrale registerdata, der er tilgængelige om målgruppen i Danmark, kun oplyser om diagnose, som ikke giver sikker information om sproglig og kommunikativ funktionsevne.

Høretab forekommer hos cirka 1-2 ud af 1.000 ny fødte børn, og hyppigheden stiger op igennem barndommen og voksenlivet. Ved treårsalderen har cirka 3 ud af 1.000 børn et høretab.

Cirka halvdelen af alle varige høretab er nedarvet. Nogle arvelige høretab viser sig ikke ved fødslen, men først i løbet af barndommen eller senere. Nedsat hørelse, der ikke er nedarvet, kan blandt andet skyldes meget for tidlig fødsel, infektioner i fosterlivet eller i tidlig barnealder, støjskade eller skadevirkning af visse typer medicin.

Udbredelse af høreteknologi

Der findes ingen statistik på, hvor mange børn og unge der har høreapparat, men på baggrund af beregninger på forekomsten for høretab og høreapparater blandt børn anslås det, at der på landsplan er cirka 2.500- 2.800 børn og unge i alderen 0-18 år, som behandles med høreapparater.

Herudover er knap 700 børn og unge i alderen 0-18 år aktuelt behandlet med CI. Sundhedsstyrelsen forventer, at 50-60 børn årligt kommer i betragtning til behandling med CI. Størstedelen udgøres af børn med et medfødt høretab, og en mindre del udgøres af børn som gradvist eller pludseligt mister så meget hørelse, at de kommer i betragtning til behandlingen. ABI (Auditivt hjernestammeimplantat) gives i de få tilfælde, hvor hørenerven enten mangler eller ikke fungerer og i tilfælde af en deform øresnegl, som udelukker CI.

Tabel 1: Antal CI-operationer til børn og unge i 2009-2020

¹⁰ Dansk tegnsprog i folkeskolen (uvm.dk)

Tilbud	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vestdansk Center for CI	36	24	22	29	21	18	19	15	26	30	38	29
Østdansk Center for CI	19	17	27	22	21	13	22	16	15	27	29	25
I alt	55	41	49	51	42	31	41	31	41	57	67	54

Kilde: Oplysningerne er indhentet fra de to CI-centre, er behandler børn, i april 2019 og opdateret med tal fra 2019 og 2020 i januar 2022

AVT-forløb i sundhedssystemet

Alle børn med høretab er tilknyttet en primær audiologisk afdeling fra der opstår mistanke om høretab, og indtil barnet fylder 18 år. Den afdeling kan være på det samme hospital som éns AVT-center, eller på et andet hospital, som behandler børn. Barnet er i samme tidsrum tilknyttet den lokale tale-hørekonsulent i egen kommune. Kommunen kan inddrage VISO/KaS for at udrede, vejlede osv., hvis kommunen eller forældrene ønsker det.

Alle børn fra 0 år til og med 5 år, der starter op i behandling for et dobbeltsidigt behandlingskrævende høretab med en PTA værdi ≥ 40 dB på bedst hørende øre. Børn med CI, som ikke er omfattet af målgruppen, dvs. børn fra 0 til og med 5 år med ensidigt CI, og børn ældre end 5 år med ensidigt eller dobbeltsidigt CI, har stadig tilbud om et 1-årigt AVT-forløb på Aarhus Universitetshospital og Rigshospitalet.

Tidligere blev der kun givet et etårigt AVT-forløb til børn og unge med Cochlear Implant. Fra 2017 og frem til 2021 har 141 børn afsluttet det treårige AVT-forløb mens 177 aktuelt er i gang med forløbet. Af de deltagende børn anvender 74% af børnene høreapparater, BAHS¹¹ eller er bimodale¹², mens 25% af børnene bruger Cochlear Implant.

Foreningen Decibel, der står for den generelle vidensindsamling på området skriver, at sprogkoden for børnene hovedsageligt er dansk (73%), en del er tosprogede (21%) mens 6% bruger tegnstøtte eller dansk tegnsprog som sprogkode derhjemme. 81% af børnene, der sammen med deres forældre gennemfører det treårige AVT-forløb, opnår alderssvarende talesprog¹³.

I alt 39 familier har afsluttet AVT-forløbet før tid, og mens mindst fem¹⁴ familier har takket helt nej til AVT. De primære årsager til fravalg eller afslutning af forløbet var afstand til AVT-centret, og at familien selv har valgt eller er blevet henvist til et andet tilbud. Størstedelen af de familier, som falder fra, kommer fra Region Syddanmark, dernæst Region Nordjylland og Region Midtjylland.

¹¹ BAHS - Bone Anchored Hearing System – er et benforankret høreapparat, som fx anvendes ved kronisk infektion eller misdannelse i øret

¹² Når man har Cochlear Implant på det ene øre og et høreapparat på det andet, kaldes det for en bimodal høreløsning

¹³ Dok & Viden (Decibels dokumentations- og vidensfunktion) | Decibel

¹⁴ Data fra 2019 – nyere tal for familier der takker helt nej til AVT-tilbuddet kendes pt ikke.

Rådgivningsforløb i KaS-regi til målgruppen

Den højt specialiserede rådgivning vedr. børn og unge med høretab i alderen 0-17 år leveres i et konsortium mellem Center for Høretab og CDH.

Formålet med rådgivning i rehabiliterende indsatser er, at styrke børn og unges hørelse, sprog og kommunikation samt muligheder for aktivitet og deltagelse på lige fod med normalhørende.

Rådgivningen tilrettelægges i samarbejde med den kommunale PPR, pårørende og det faglige netværk omkring barnet/den unge. Rådgivningen målrettes den enkeltes behov, særlige udfordringer og potentiale. Målet er at understøtte og gennemføre hørefaglige indsatser med størst mulig effekt for den enkelte.

I 2020 gennemførte og igangsatte specialrådgivningen til børn og unge med høretab 289 rådgivningsforløb og 122 udredningsforløb. Henvendelser til specialrådgivningen kommer hovedsageligt fra PPR, pårørende og kommunale tilbud. Over de seneste tre år (2018-2020) har 90 unikke kommuner henvendt sig for specialrådgivning (Hovedstaden 27,8%, Syddanmark 25,3%, Midtjylland 20,3% Sjælland 13,9% og Nordjylland 12,7%). I 2020 har 48 henvendelser været med sprogkoder med tegn eller anden visuel støtte:

Tabel 2: Sprogkoder og forløb i 2020:

Sprogkoder	Antal forløb i 2020
Dansk med støttetegn	28
Dansk med anden visuel støtte	8
Dansk tegnsprog	10
Flersproglig tegnsprog	2
I alt	48

Kilde: afrapportering fra Specialrådgivningen på målgruppen børn og unge med varigt høretab

Siden 2019 har konsortiet for specialrådgivningen til børn og unge med høretab indsamlet data på 58 markører i deres rådgivningsforløb. I pilotundersøgelsen fra 2021 peges der på, at cirka en fjerdedel af de deltagende børn har brugt eller bruger tegn. Den hyppigste årsag er "Mangelfuldt talesprog" (59%) og derefter "Det har vi forældre valgt" (48%).

Forældrene har sat kryds i "Generelt forsinket udvikling" hos seks børn (5%), og trækkes disse fra gruppen af børn med "Mangelfuldt sprog", udgør gruppen af børn, som har mangelfuldt sprog, men ikke en generel udviklingshæmning, 10-11% af hele populationen. Til sammenligning med en foreløbig opgørelse fra december 2020 over det treårige AVT-projektforløb ved de danske Audiologiske afdelinger, som Decibels Dok&Viden står for, opgives det, at 3% af børnene bruger tegnstøtte (Decibel, 2020).

Cirka hver tredje af de børn, der bruger tegn, har forældre, som har tegnsprog som førstesprog eller anvender tegn i kommunikationen i hjemmet. Denne gruppe udgør 8,7% af hele populationen. Dette er lidt over den sædvanlige citerede andel i faglitteraturen (5-6%). Til sammenligning har 2% af deltagerne i de audiologiske afdelingers AVT-projektforløb tegnsprog

som modersmål/ førstesprog i hjemmet (Decibel, 2020). Den anekdotiske erfaring blandt specialrådgiverne antyder, at nogle tegnsprogede forældre vælger specialrådgivningen frem for de audiologiske afdelinger til rådgivning omkring deres børn. Dette ville forklare afvigelsen fra de 5 – 6 %.¹⁵

Viden om tegnsprogsindsatser

For de få børn, hvor dansk tegnsprog er den primære tilgang til sprogtilegnelse, er fokus på den familiecentrerede indsats helt central. Børns sprogtilegnelse er afhængig af stimuli fra og samspil med omgivelserne, uanset hvilket sprog der skal læres. Da børnenes primære base er hjemmet og familien, er det vigtigt, at forældrene og søskende støttes i at opnå kompetencer i dansk tegnsprog, så barnet får gode muligheder for at blive stimuleret sprogligt og deltage kommunikativt i familien. For de få børn, som ikke kan få udbytte af høreteknologi, og hvor dansk tegnsprog bliver barnets primære sprog, vil det ofte gøre sig gældende, at forældrene ikke selv taler det tegnsprog barnet skal lære. Det rette tegnsprogsundervisningstilbud til forældrene er en væsentlig forudsætning for, at børnene kan udvikle sig alderssvarende sprogligt, emotionelt og personligt. Som det gør sig gældende ved et hvilket som helst andet sprog, kræver det både tid og ressourcer for forældre at komme til at mestre det i en sådan grad, at de kan bruge det aktivt sammen med barnet. Som en del af den tegnsproglige indsats kan børn med behov for tegnsprog som den bærende sprogtilegnelse stimuleres ved adgang til tegnsprog både i hjemmet og i tegnsproglige miljøer.

Eksempler på tegnsprogs miljøer omfatter:

- Dagtilbud med personale og andre børn, der taler dansk tegnsprog.
- Netværk for børn, der taler tegnsprog.
- Undervisningstilbud hvor undervisningen foregår på dansk tegnsprog.
- Børn, der anvender dansk tegnsprog, kan fx gå i de dagtilbud eller specialskoler/almene skole med specialrækker, der tilbyder tegnsprog, eller i dagtilbud eller specialskoler/almenskoler med specialrækker, der tilbyder tegnsprog(s-undervisning) for børn, der anvender dansk tegnsprog.

Ovenstående betyder, at det kan være nødvendigt at indtænke muligheder for tolkebistand i dag- og undervisningstilbud, sociale aktiviteter mv.

Tilbudsstrukturen til børn og unge med varig hørenedsættelse og behov for tegnsprogsindsatser

Socialstyrelsen har kendskab til en række tilbud med tale- og tegnsprogsindsatser. Det bygger på en afdækning foretaget af Socialstyrelsen i 2021 af praksis- og vidensmiljøer for tegnsprog og visuelle kommunikationsformer til børn og unge med høretab.

Resultatet af afdækningen omfatter fem tilbud med en række forskellige afdelinger, jf. boksen nedenfor, samt en række aktører, der er vigtige for at opretholde tegnsprogs miljøer, fx kursusudbydere og uddannelsesinstitutioner, jf. det efterfølgende afsnit.

Boks 1: Overblik over tilbud til børn og unge med varigt høretab

¹⁵ *Sprogfærdigheder og sprogudvikling hos småbørn med høretab* (Institut for syn, hørelse og døvblindhed og Center for høretab, 2021)

Tilbud	Driftsherre	Døgntilbud	Undervisningstilbud	Dagtilbud	Fritidstilbud	Kurser i visuel kommunikation
Byskovskolen	Ringsted Kommune		X		X	
Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)	Region Nordjylland		X			X
Center for Høretab (CfH)	Region Syddanmark	X	X	X	X	X
Konkylien	Københavns Kommune			X		
Langelinieskolen	Københavns Kommune	X	X		X	
I alt		2	5	2	4	2

Med afsæt i afdækningens resultat har Socialstyrelsen i januar 2022 foretaget en gennemgang af de fem tilbuds hjemmesider og vidensindsamling via dialog med tilbuddene. På den baggrund er tilbuddenes afdelinger kort beskrevet i boksen nedenfor.

Boks 2: Kort beskrivelse af indholdet i de enkelte tilbud

Byskovskolen	
Døgntilbud	-
Undervisningstilbud	<i>Centerklasserne på AsgårdCentret er et takstfinansieret tilbud med elever fra store dele af Sjælland. Undervisningstilbuddet er tilrettelagt den enkelte elev, så ergo- og fysioterapi og tale/høreundervisning kan indgå i tilbuddet. Det betyder, at eleverne sjældent skal have yderligere behandling i hverdagen. AsgårdCentret tilgodeser elever i svære tale-sprogvanskeligheder og/eller elever, der har fysiske funktionsnedsættelser, herunder elever med høretab og Cochlear Implant (CI).</i>
Dagtilbud	-
Fritidstilbud	<i>Beskæftigelsen er et fritidstilbud på skolen til centerleverne i løbet af skoledagen i deres "fritimer". Alle centerlever er på skolen 30 lektioner om ugen, uanset klassetrin. Undervisningslektioner og "fritidstimer" bliver lagt i et skema, hvor nogle har fritidstimer om formiddagen, andre midt på dagen og andre igen sidst på skoledagen. Det pædagogiske tilbud er tilrettelagt på centerlevernes præmisser med SFO-pædagoger, der arbejder tæt sammen med skolens øvrige medarbejdere.</i>
Kurser i visuel kommunikation	-

Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)

Døgntilbud	-
Undervisningstilbud	På <i>skoleafdelingen</i> varer en skoledag fra kl. 08.00 og til kl. 14.30, og ved skoledagens afslutning sørger personalet for overlevering til forældre og til personale i fritids-/afslutningstilbud ved behov. Der arbejdes i grupper à 2-6 elever, og i helt særlige situationer kan der arbejdes 1:1 mellem personale og elev. Undervisningen er bygget op med fast struktur og genkendelighed som bærende elementer.
Dagtilbud	-
Fritidstilbud	-
Kurser i visuel kommunikation	CDH tilbyder en række kurser for forældre til børn med høretab, der er opdelt i otte trin. Målet er blandt andet, at kursisterne får træning i at opfatte sprog med øjnene og udtrykke sig med hænder, mimik og krop.

Center for Høretab (CfH)

Døgntilbud	<i>Elevhjemmene</i> på Center for Høretab (CfH) består af to villaer, der ligger tæt på skolen. Der er i begge elevhjem plads til 6-8 børn og unge, der i fritiden kan få opfyldt deres behov for samvær med ligestillede. Dagligdagen er tilrettelagt, så den enkelte indgår som en del af et fællesskab, hvor dennes følelsesmæssige, sociale og sproglige udvikling søges stimuleret optimalt. Kommunikationen tager udgangspunkt i det enkelte barn/ung sprogkode, hvorfor der er tale om flere sprogkoder, det vil sige dansk, dansk med støtte tegn og tegnsprog.
Undervisningstilbud	<i>Fredericiaskolen</i> har tilbud om undervisning til børn med høretab med behov for en særlig pædagogisk, faglig og teknologisk indsats. Børnene kan ud over høretabet have andre fysiske og psykiske funktionsnedsættelser. Skolen har plads til mere end 150 børn og yder en pædagogisk, faglig og teknologisk indsats, der sigter mod at sidestille elevernes muligheder med normalthørende elever.
Dagtilbud	<i>Netværksbørnehaven Sprogleg</i> er et tilbud til børn med høretab tilknyttet Center for Høretab i alderen 3-6 år. Børnehaven har plads til 16 børn. Børn, der går i en lokal institution, har førsteprioritet.
Fritidstilbud	<i>Klubben</i> (Fredericiaskolens SFO-tilbud) åbner, når den normale skoletid slutter og lukker igen kl. 15:30. Klubben er et fritidstilbud og indeholder en række leg- og spilsituationer, hvor de sociale kompetencer bliver udviklet på tværs af alder og klasseskæl.
Kurser i visuel kommunikation	CfH tilbyder kurser i visuel kommunikation til forældre. Kurserne bliver oprettet efter behov og tilrettelægges med afsæt i konkret formulerede behov.

Konkylie

Døgntilbud	-
------------	---

Undervisningstilbud	-
Dagtilbud	<i>Konkylien</i> er institution med hørehandicappede børn i alderen 0-6 år og er inddelt i tre vuggestuegrupper og tre børnehavegrupper. Der er 2-3 pladser til børn med særlige behov på alle stuerne. Størstedelen af basisbørnene er børn, der er født døve eller hørehæmmede, men som ved hjælp fra CI eller høreapparater har fået hørelse. Der er tilknyttet to talepædagoger til basisbørnene i Konkylien.
Fritidstilbud	-
Kurser i visuel kommunikation	-
Langelinieskolen	
Døgntilbud	<i>Elevhjemmet på Danstrupvej</i> er et pædagogisk hjem for de børn, der går i skole på SPK.
Undervisningstilbud	<i>Skolen på Kastelvej (SPK)</i> er en skole for børn, der har behov for tydelig kommunikation – børn, der vanskeligt kan opfatte og anvende talesprog på samme vis som deres jævnaldrende.
Dagtilbud	-
Fritidstilbud	<i>KKFO Basisgruppe SPK</i> har åbent kl. 13-16 på skoledage og kl. 8-16 på skolefridage. Når et barn er elev på SPK, får barnet ligeledes tilbudt plads i fritidsordningen, der er åben for børn i 0.-10. KKFO Basisgruppe SPK har blandt andet til opgave er at skabe et socialt mødested i et flersprogligt miljø. klasse. Fritidsordningen ligger på samme matrikel som Langelinieskolens fritidsordning, så børn fra SPK oplever det samme, som de andre børn på skolen. KKFO er Københavns Kommunes fritidsordning.
Kurser i visuel kommunikation	-

Det skal bemærkes, at Socialstyrelsen via den løbende tilbudsmonitorering har gennemført en survey blandt sociale tilbud til alle målgrupper omfattet af den nationale koordinationsstruktur. I den forbindelse modtog styrelsen svar fra tre tilbud om, at de yder indsatser til målgruppen (Specialinstitutionen Solsikken, Center for Hjernesgade og Geelsgårdskolen). En screening på baggrund af Socialstyrelsens specialiseringskriterier har dog vist, at de tre tilbud efter styrelsens vurdering ikke er højt specialiserede.

Øvrige vidensmiljøer på tegnsprogsområdet

Afdækningen af praksis- og vidensmiljøer for tegnsprog og visuelle kommunikationsformer til børn og unge med varigt høretab, gav desuden styrelsen et kendskab til en række øvrige aktører, der er vigtige for at kunne opretholde tegnsprogsmiljøer. Af boksen nedenfor fremgår beskrivelser af de enkelte aktører inddelt i kursusudbydere, uddannelsesinstitutioner samt institutioner for tegnsprogs- og skrivetolkning.

Boks 2: Beskrivelse af øvrige vidensmiljøer inden for tegnsprog

Kurser	
Center for Døve (CFD)	Center for Døve (CFD) er et tilbud med Gladsaxe Kommune som driftsherre. Det er et tilbud til voksne og udgør et vigtigt vidensmiljø generelt på tegnsprogsområdet. CFD tilbyder eksempelvis tegnsprogskurser. Det kan bemærkes, at Center for Døvblindhed (CDH) og Center for Høretab (CfH) ligeledes tilbyder tegnsprogskurser.
Uddannelse, forskning, dokumentation og oplysning	
Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen (Københavns Professionshøjskole)	Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen (Københavns Professionshøjskole) ¹⁶ uddanner tegnsprogs- og skrivetolke. En tegnsprogs- og skrivetolk tolker mellem døve og hørende, så de kan kommunikere med hinanden.
Dansk Tegnsprogsråd (Dansk Sprognævn)	Dansk Tegnsprogsråd har til opgave at udarbejde principper og retningslinjer for arbejdet med at følge og dokumentere det danske tegnsprog og med at give råd og oplysninger om dansk tegnsprog. Tegnsprogsrådet sekretariatsbetjenes af Dansk Sprognævn.
Tegnsprogs- og skrivetolkning	
Den Nationale Tolkemyndighed og tolkeleverandører	Socialstyrelsen driver Den Nationale Tolkemyndighed, der bevilliger tolk, når hørehandicappede skal til aktiviteter, hvor ingen andre har ansvar for at sikre tolk. Socialstyrelsen har gennem udbud udpeget en række tolkeleverandører.

Endelig kan det bemærkes, at Decibels videnscenter ligeledes udgør en vigtig aktør på området for børn og unge med varigt høretab. Decibels videnscenter samarbejder med relevante parter, herunder audiologiske afdelinger og CI-Centre.

¹⁶ Københavns Professionshøjskole er en fusion mellem det tidligere Metropol og UCC. Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen har tidligere ligget på Center for Tegnsprog på UCC.

Referencer

Kilder til beskrivelser af de fem tilbud

- Kilder til beskrivelse af Byskovskolen
- <http://byskovskolen.skoleporten.dk/sp/p477423/text/Centerklasserne%20et%20helhedstilbud>
- <http://byskovskolen.skoleporten.dk/sp/p373572/foreside?pagelId=75ef6291-3a3e-4505-ac41-29b118406cc1>
- Kilder til beskrivelse af Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)
- <https://ub-cdh.rm.dk/da/Tilbud/Undervisning/Boern>
- <https://ab-cdh.rm.dk/tilbud/kurser-og-efteruddannelse/kurser-for-foraeldre>
- Kilder til beskrivelse af Center for Høretab (CfH)
- <http://www.cfh.dk/fredericiaskolen.html>
- <https://ckv.rsyd.dk/wm438272>
- <http://www.cfh.dk/assets/kursuskatalog-19-03-til-hjemmesiden.pdf>
- Kilder til beskrivelse af Konkylie:
- <http://konkylie.kbhbarndk.dk/FrontEnd.aspx?id=637983>
- Kilder til beskrivelse af Langelinieskolen
- <http://langelinieskolen.skoleporten.dk/sp/113337/file/Inpage/e5e67ab3-caf4-4877-9f88-31385e92c93b>
- <http://langelinieskolen.skoleporten.dk/sp/183453/file/Inpage/7d9644e1-6db4-4562-a89b-71ad5b0f5506>
- <http://langelinieskolen.skoleporten.dk/sp/101944/file/Inpage/d1a74f10-6daa-46df-94d0-f853128627fe>

Kilder til beskrivelser af øvrige vidensmiljøer

- Kilder til beskrivelse af Center for Døve (CFD)
- <https://www.cfd.dk/undervisning>
- Kilder til beskrivelse af Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen (Københavns Professionshøjskole)
- <https://ucc.dk/tegnsprogstolk>
- <https://ucc.dk/tegnsprogstolkeuddannelsen/om-uddannelsen>

- Kilder til beskrivelse af Dansk Tegnsprogsråd
- <https://dsn.dk/tegnsporg/organisation/dansk-tegnsporgsrad-1>
- Kilder til beskrivelse af Den Nationale Tolkemyndighed og tolkeleverandører
- <https://socialstyrelsen.dk/handicap/horehandicap/tolkemyndigheden>
- <https://dntm.dk/index.php>

Kilder anvendt i foranalysen generelt

- *Sprogfærdigheder og sprogudvikling hos småbørn med høretab* (Institut for syn, hørelse og døvblindhed og Center for høretab, 2021)
- Dok & Viden (Decibels dokumentations- og vidensfunktion) | Decibel
- Dansk tegnsprog i folkeskolen (uvm.dk)

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk